

La Societat Catalana d'Al·lèrgia i Immunologia Clínica

Lluís Marquès, Joan Bartra, Laia Ferré, Leopoldo Pau, M. Estrella Llamas, Maria José Paniagua

Societat Catalana d'Al·lèrgia i Immunologia Clínica. Acadèmia de Ciències Mèdiques i de la Salut de Catalunya i de Balears. Barcelona.

Presentació

L'al·lèrgologia és una branca de la immunologia clínica centrada en l'estudi de les reaccions per hipersensibilitat. El seu desenvolupament es dona al llarg del segle XX quan es crea el terme al·lèrgia (von Pirquet, 1906) i es descriu l'anafilaxi (Richet, 1902; premi Nobel el 1913). Les malalties al·lèrgiques són unes de les patologies no transmissibles més freqüents de l'actualitat. Un terç de la població pateix algun trastorn d'hipersensibilitat. Es tracta de processos crònics que provoquen una marcada alteració de la qualitat de vida, poden comportar canvis vitals importants (al·lèrgia alimentària), tractament farmacològic continuat (asma i rinoconjuntivitis persistents) o provocar la mort (anafilaxi, asma greu, edema de glotis)¹.

Una mica d'història i fundació de la Societat Catalana d'Al·lèrgia i Immunologia Clínica²⁻⁴

A Catalunya hem comptat amb rellevants pioners de l'al·lèrgologia. El 1912, Ramon Turró i Darder i Pedro González i Juan, del Laboratori Bacteriològic Municipal de Barcelona, van descriure l'anafilaxi inversa. El primer dispensari de malalties al·lèrgiques a Espanya el va crear Xavier Farrerons i Co a la Càtedra de Clínica Mèdica del Dr. Agustí Pedro i Pons. Juntament amb ell, en Raimundo Frouthman i Roger (creador el 1943 de l'Institut d'Asmatologia i Al·lèrgia a l'Hospital de la Santa Creu i Sant Pau), en Romà Alemany i Vall (cap del Servei d'Al·lèrgia des de 1949 a l'Hospital de l'Esperança) i en Ramon Surinyach i Oller (entre 1948 i 1968 dirigí el dispensari d'al·lèrgia de la Càtedra d'en Pedro i Pons) constitueixen els pioners de l'especialitat a Catalunya. Farrerons i Alemany, juntament amb altres companys, van impulsar a finals de 1961 la creació de l'Associació d'Al·lèrgia i Immunologia en el si de l'Acadèmia. Malauradament, el 1970 aquesta associació deixà d'organitzar activitats i no tingué continuïtat fins

l'arribada de la Societat Catalana d'Al·lèrgia i Immunologia Clínica (SCAIC) en la dècada dels 70.

Aquests pioners intervingueren, a més, en la creació de la Sociedad Española de Alergia (Surinyach en fou el president entre 1969 i 1972).

Els estrets vincles de l'al·lèrgologia amb la pediatria donaren lloc en la dècada de 1970 a la creació d'unitats d'al·lèrgologia pediàtrica com les liderades per Jaume Botey i Sala el 1974 a l'Hospital Materno-Infantil Vall d'Hebron i per Francisco Muñoz i López a l'Hospital Clínic (avui dia a l'Hospital Sant Joan de Déu).

El 1976, en Jaume Botey i Sala rep l'encàrrec de l'aleshores president de la Societat Catalana de Pediatria, Dr. Oriol Casassas, d'organitzar una reunió internacional sobre al·lèrgologia pediàtrica. Per aquest motiu es trasllada amb Alfons Olivé (Hospital de la Santa Creu i Sant Pau) i Francisco Muñoz a Madrid per a una reunió preparatòria. En el viatge d'anada el vol s'allarga un parell d'hores a causa del segrest d'Antonio María de Oriol y Urquijo (president del Consejo de Estado) per part dels GRAPO. Mentre s'espera l'aterratge, es forja la possibilitat de creació d'una Societat Catalana d'Al·lèrgia dins l'Acadèmia de Ciències Mèdiques de Catalunya i de Balears. El 2 de març de 1977, l'Acadèmia accepta la SCAIC com a nova societat.

Objectius, organització i algunes fites de la SCAIC

La SCAIC agrupa els al·lèrgòlegs i els companys d'altres especialitats interessats en les malalties al·lèrgiques, que afecten tant a nens com a adults. El fet de tractar-se d'una patologia sistèmica fa que l'especialitat sigui transversal i que hi hagi interrelacions amb especialitats com la pneumologia, l'otorinolaringologia, la dermatologia, la immunologia, l'oftalmologia, la digestologia, la medicina laboral o les ja mencionades, medicina interna i pediatria. A més, la gran diversitat de patologies i fonts al·lèrgogèniques fa que hi hagi contactes regulars amb altres branques de la ciència no necessàriament sanitàries, com la palinologia, la botànica, l'entomologia, la química, la bromatologia o la parasitologia, entre d'altres.

L'afegit d'immunologia clínica no és irrellevant en absolut. Diverses patologies no al·lèrgiques són diagnosticades i tractades pels al·lèrgòlegs com les urticàries espontànies i físiques, l'angioedema bradicinèrgic o la mastocitosi, entre d'altres.

Correspondència: Lluís Marquès Amat
Acadèmia de Ciències Mèdiques i de la Salut de Catalunya i de Balears
C/ Major de Can Caralleu, 1-7
08017 Barcelona
Tel. 932 031 050
Adreça electrònica: scaic@academia.cat
@scaic_cat
@CAFDrugAllergy

FIGURA 1. Logotip de la Societat Catalana d'Al·lèrgia i Immunologia Clínica

FIGURA 2. Dia de l'Al·lèrgia al Parlament de Catalunya, 19 de novembre de 2009

L'objectiu fonamental de la SCAIC és contribuir al millorament científic dels seus associats. Aquesta tasca es fa amb les reunions ordinàries del curs acadèmic i a través dels comitès científics. Aquests darrers impulsen la recerca clínica i l'elaboració de documents de posició. El Comitè Científic és l'encarregat d'escollir els treballs de recerca que seran becats o premiat i de dotar de contingut les activitats acadèmiques, especialment el de la Jornada de Cloenda. Aquesta darrera és la reunió anual de l'al·lèrgologia catalana; juntament amb el Matí Al·lèrgològic i el Taller de la SCAIC són les tres activitats presencials de més rellevància.

Actualment, a banda del Comitè Científic hi ha 5 comitès de treball: al·lèrgia respiratòria, al·lèrgia a aliments i làtex, al·lèrgia a himenòpters, al·lèrgia a fàrmacs i, final-

ment, el grup que fa el manteniment de la pàgina web i participa en les xarxes socials. Els comitès proposen continguts pel curs acadèmic i treballs de recerca multicèntrics que la SCAIC dota de recursos, estimulant així que tothom pugui fer recerca clínica sense la necessitat d'estar a grans centres hospitalaris. En els darrers 7 anys s'han dedicat prop de 130.000 euros a beques i premis de recerca.

També es dediquen esforços per promocionar la formació dels metges residents de l'especialitat i per afavorir els joves especialistes mitjançant beques i ajuts.

Un altre objectiu de la nostra societat és promoure el desenvolupament de l'al·lèrgologia i la immunologia clínica i assessorar els organismes públics i societats privades en matèria d'al·lèrgia i immunologia clínica. L'assistència sanitària pública de les malalties al·lèrgiques segueix essent deficitària, ineficaç i poc equitativa a Catalunya. Per això, a aquestes tasques s'han esmerçat molts esforços els darrers anys i s'ha col·laborat amb les autoritats polítiques per tal de millorar la situació. S'han elaborat estudis i documents sobre la situació de l'al·lèrgologia catalana, s'ha celebrat el Dia de l'Al·lèrgia al Parlament de Catalunya i s'ha participat en la creació d'un "Model d'Atenció de les Malalties Al·lèrgiques" que inclou uns criteris de derivació i una cartera de serveis⁵.

La SCAIC manté una col·laboració i coordinació directa amb la Sociedad Española de Alergología e Inmunología Clínica així com amb altres societats científiques del nostre àmbit.

De portes enfora existeix una tradició arrelada de col·laboració amb el personal d'infermeria: cada any compartim sessions i espais a la Jornada de Cloenda amb l'Associació Catalana Al·lèrgia de Diplomats d'Infermeria. La SCAIC comparteix també objectius i activitats amb algunes associacions de pacients i, juntament amb elles, formem part del Grup de Treball d'Al·lèrgies Alimentàries i Làtex de l'Agència de Salut Pública. Finalment, i amb l'ajuda dels gabinets

FIGURA 3. Precursors de la Societat Catalana d'Al·lèrgia i Immunologia Clínica. D'esquerra a dreta, R. Frouchman, R. Alemany, R. Surinyach i X. Farrerons

FIGURA 4. Celebració dels 25 anys de la Societat Catalana d'Al·lèrgia i Immunologia Clínica. Fundadors, president, expresidents i junta directiva. D'esquerra a dreta. De peu: A. Malet, E. Güell, A. Olivé, F. Muñoz, J. Botey, J. M. Torres, E. Buendia, S. Nevot. Asseguts: L. Marquès, E. Martí, V. Cardona, M. Bosque, P. Gaig

de premsa de l'Acadèmia i de la Sociedad Española de Alergia, tenim trobades regulars amb la premsa, especialment freqüents durant la primavera: aquest interès demostra la sensibilització sobre la importància de les malalties al·lèrgiques que tenen els professionals de la comunicació. En aquest punt comptem amb la col·laboració de la Xarxa Aerobiològica de Catalunya (<http://lap.uab.cat/aerobiologia/ca/>), dirigida per la Dra. Jordina Belmonte de la Universitat Autònoma de Barcelona (UAB), que és la que dona informació pública i gratuïta dels nivells d'espores i pòl·lens a l'atmosfera del nostre país.

Els reptes de futur

El coneixement de la tasca que fem els al·lèrgòlegs i dels avantatges que comporta la seva presència, tant a l'atenció ambulatoria com a l'hospitalària, és un dels principals reptes de la nostra especialitat.

L'aplicació dels coneixements immunològics i de les tècniques diagnòstiques apropiades per part dels al·lèrgòlegs permet aconseguir fites que semblaven inabastables fins no fa gaires anys. Noves tècniques terapèutiques, com els processos de dessensibilització, permeten reintroduir aliments que provoquen al·lèrgia i optimitzar l'ús de fàrmacs al poder tornar a prendre aquells que han provocat reaccions d'hipersensibilitat (quimioteràpics, antibiòtics, hormones, vacunes...). Això evita l'ús de tractaments de segona elecció, sovint menys eficaços, pitjor tolerats i més costosos.

El tractament d'immunoteràpia en al·lèrgia respiratòria beneficia menys pacients dels que pertocaria, malgrat

és un tractament amb més de 100 anys d'història i que, en els darrers anys, s'ha incorporat plenament en el corrent de la medicina basada en proves. Això també succeeix pel desconeixement entre professionals sanitaris i la manca d'al·lèrgòlegs arreu del territori. La tasca de formar els companys de medicina primària i el procés de registre farmacèutic dels extractes al·lèrgènics han d'ajudar a difondre aquest que és l'únic tractament que pot modificar la història natural de la malaltia al·lèrgica.

Aconseguir una assistència al·lèrgològica de qualitat i equitativa a tot el territori català és un dels reptes de futur que des de la SCAIC desitgem amb més fermesa.

REFERÈNCIES BIBLIOGRÀFIQUES

1. Davos Declaration: Allergy as a global problem. *Allergy*. 2012; 67:141-3.
2. Pelta R, Igea JM, Conde EM, Conde A, Bernaola G. Historia de la Alergología en España. Los pioneros. A: Dávila I, Jáuregui I, Olaguibel JM, Zubeldía JM, eds. *Tratado de Alergología*. 2ª ed. Madrid: Ergon; 2015. p. 3-16.
3. Pelta R, Igea JM, Conde EM, Conde A, Bernaola G. Historia de la Alergología en España. Desarrollo de la red asistencial y de las sociedades regionales. A: Dávila I, Jáuregui I, Olaguibel JM, Zubeldía JM, eds. *Tratado de Alergología*. 2ª ed. Madrid: Ergon; 2015. p. 17-32.
4. Botey Sala J. Recull històric de la SCAIC. Disponible a: http://www.scaic.cat/docs/recopilacio/Recull_historic_SCAIC_2004.pdf Accés el 29 de setembre de 2015.
5. Grup de treball Departament de Salut i Societat Catalana d'Al·lèrgia i Immunologia Clínica. Model d'Atenció Al·lèrgològica a Catalunya. Document Marc. http://salutweb.gencat.cat/ca/ambits_tematics/linies_dactuacio/model_assistencial/ordenacio_atencio_sanitaria_cartera_serveis/model_atencio_alergologica_a_cat/ Accés el 29 de setembre de 2015.